بررسی ریشه داشتن استفاتاء از مالک در ضعف خط در ابتدا و تکامل آن در زمان مالک

- دلیل اول اگر دو خط رواج داشت، سؤال از ابتدا مطرح میشد نه در زمان مالک
- پاسخ به استدلال؛ استفاتاء از وجود الف و واو، دلیلی بر امتیازی مصحف عثمانی بر خط رایج آن زمان، نه تکامل خط

دلیل اول اگر دو خط رواج داشت، سؤال از ابتدا مطرح می‌شد نه در زمان مالک

ات اینجا عباراتی بود که این آقایان آورده بودند. خُب حالا می‌خواهد از آن‌ها چه استفاده‌ای کنند؟ در ادامه دو نقل از دانی می‌آورند.

> زرکشی[1] می‌گوید ابن حنبل گفته:
>
> «وقال الإمام أحمد رحمه الله تحرم مخالفة خط مصحف عثمان في ياء أو واو أو ألف أو غير ذلك». از این نقل های تاریخی می‌توان برداشت نمود که در دوره توحید مصاحف دو شیوه نگارش وجود نداشته. زیرا چنانچه از ظاهر عباراتی که گذشت بر می‌آید، خط در این دوره با یک روند تکاملی مواجه شده. که با خط مصاحف در بعضی از کلمات همخوانی ندارند. و بر این اساس از مالک برای نگارش مصحف با خط تکامل‌یافته جدید، سؤال شده است و وی نیز با چنین کاری مخالفت می‌کند. درحالی‌که اگر دو شیوه نگارش از قبل رایج می‌بود، دیگر چنین سؤالی مطرح نمی‌شد.

«... درحالی‌که»؛ بزنگاه حرفشان در اینجا است؛ **«اگر دو شیوه نگارش از قبل رایج می‌بود، دیگر چنین سؤالی مطرح نمی‌شد»**؛ این قضیه شرطیه درست است؟! دو شیوه نگارش یعنی یکی عموم مردم و یکی خصوص مردم، اگر این دو شیوه بود، دیگر چنین سؤالی مطرح نمی‌شد که بگویند آیا جایز است بنویسیم. خُب آن مختص خودش بود. مختص خودش را داشت. از اول دو جور بود. لذا «ما احدثه الناس» بود، چرا بخواهند دوباره تغییری بدهند؟! بنابراین بعداً خط جدیدی پیدا شد و در آن زمان یک خط بیشتر نبود.

شاگرد: پیش فرضشان این است که خطی که اختراع شده، در خط مردم بوده که اختراع شده و تکامل پیدا کرده؟

استاد: یعنی همان خط واحدی که مصحف با آن نوشته شده بود، «احدثه الناس»؛ مردم خط تکامل‌یافته تری را آوردند. حالا سؤال می‌کنند که آیا می‌توانیم به خط جدید بنویسیم یا نه؟ و الا اگر قبلش دو خط بود، همان قبل هم این سؤال پیش می‌آمد که آیا می‌توانیم مصحف را به سائر خطوط بنویسیم یا نه؟

شاگرد۲: آن اوائل این قدر افراد با سواد و متکی به خط نبود. کمکم گسترش پیدا کرد. همانطوری که توسعه قرائات هم کمکم اتفاق افتاده. لذا بین مقدم و تالی ملازمه ای نیست.

---

[1] البرهان في علوم القرآن (۱/ ۳۷۶)

پاسخ به استدلال؛ استفتاء از وجود الف و واو، دلیلی بر امتیاز مصحف عثمانی بر خط رایج آن زمان، نه تکامل خط

استاد: برای اینکه همه وجوه را ببینیم عرض میکنم؛ وقتی اینجا میگوید «احدثه الناس الهجاء»، دو سوال از مالک میپرسیم. یکی میگویند مردم هجائی را احداث کردهاند، طبق آن بنویسیم ای نه؟ یکی دیگر اینکه میگویند در مصحف الف و واوی هست، آن را تغییر بدهیم ای نه؟ نفس همین سؤال دوم کاشف از این است که مصحف یک امتیازی داشته. یعنی از خطوط رایج همان زمان هم، مصحف امتیازی داشته. و الّا اگر این الف و واو در خط واحد زمان قبل بود، دیگر نیازی نبود دوباره بگویند ما آنها را در مصحف تغییر بدهیم ای ندهیم. شاهدش چیست؟